

Primele repere cronologice legate de predarea limbii române în străinătate, la nivel academic, se referă la deceniul patru al secolului XIX, când, la Universitatea din Sankt Petersburg a fost introdus un curs de limbă română. În 1827 a fost tipărită *Gramatica ruso-română* scrisă de Ștefan Margellă, funcționar din cadrul Ministerului Afacerilor Externe din Sankt Petersburg.¹ În anul 1839, la Universitatea din Sankt Petersburg, a fost inaugurat primul curs de Limba și Literatura Română de către literatul basarabean Iacob Hâncu (Ghinkulov)². Cursul de Limba și Literatura Română va fi ținut fără întreruperi până în 1858, când, la Universitatea de pe Neva, s-a renunțat la predarea Limbii și Literaturii Române. Dar, în luna ianuarie a anului 1884, se reintroduce cursul, lecția de introducere fiind ținută de Pantelimon Syrkou, literatul care le-a vorbit celor prezenți despre posibilele analogii între limba română și cea bulgară, prezentându-le articolul *Baudouin de Courtenay și dialectul slavo-turanic din Italia*, publicat în revista condusă de Bogdan Petriceicu Hașdeu, *Columna lui Traian*, din anul 1876.

Pe teritoriul Ungariei, predarea limbii române a fost inițiată în cadrul Universității „Eötvös Loránd” din Budapesta, unde exista, încă din 1862, o catedră de filologie română, printre primele din lume înființate, după cea din Sankt Petersburg și Torino. Această instituție nu era însă structural pregătită pentru a asigura cadre noului sistem de școlarizare. La Universitatea din Budapesta se formau doar profesori de română pentru învățământul liceal³, pentru învățământul preșcolar și cel de școală generală erau necesare alte tipuri de instituții. În acel context, se înființează Catedra de Română care a împlinit anul acesta 70 de ani. Catedra de Limba și Literatura Română, care funcționează în cadrul Departamentului pentru Naționalități din Facultatea Pedagogică „Juhász Gyula” a Universității din Seghedin, a fost înființată în toamna anului 1949, la Budapesta, în cadrul Școlii Pedagogice Superioare „Apáczai Csere János” și până în 1954 a funcționat cu structura de doi ani de studii. După Tratatul de la Trianon, se constată reducerea drastică a numărului de școli românești și îngrădirea activității celor rămase, însă, după Cel de-al Doilea Război Mondial, urmează o perioadă liberală și democratică, de refacere a societății. În acest timp, se reorganizează și școlile generale românești, care reușesc să satisfacă cerințele unei comunități minoritare acum sever diminuate: acesta este momentul favorabil deschiderii Catedrei de Română. În anul de învățământ 1955, studenții cu specializarea română care și-au început studiile în anul universitar 1954 – 1955 la Școala Pedagogică Superioară „Apáczai Csere János”, și-au continuat fără întrerupere studiile în anul doi la Școala Superioară Pedagogică de Stat din Szeged, iar diplomele de licență și le-au primit în 1957, la Școala Superioară din Szeged. Primul cadru didactic de naționalitate română al catedrei a fost Gheorghe Mészáros (Mészáros György), deținând din 1960 acest post cu jumătate de normă. Lui i-au urmat Mihai Cozma din 1961 și Gheorghe Petrușan din 1963, ambii cu norma întreagă.

Din acel moment, la Școala Superioară din Szeged, au fost pregătiți, până în zilele noastre, învățători și profesori de română. În mare parte, intelectualii români din Ungaria și-au făcut studiile la Catedra de Română din Szeged și, în marea lor majoritate, au ajuns dascăli și jurnaliști. Profesia lor, cariera pe care și-au ales-o este excepțională, devenind

¹ Pavel Balmuș, Membrii dinastiei de scriitori Hâjdeu-Hasdeu apreciați în timpul vieții (la Sankt Petersburg, la Moscova, Odesa și la Chișinău), Revista Limba Română, nr 1-2, anul XVIII, Chișinău, 2008, p. 226.

² *Idem*.

³ Gheorghe Petrușan, *În căutarea identității noastre*, Gyula (Giula), 1994., p. 135-141.

cunoscuți atât între hotarele Ungariei, cât și peste hotare. Acest lucru spune totul despre acel rol pe care Catedra de Limba și Literatura Română de la Szeged l-a avut în viața românilor din Ungaria și pe care va trebui să îl îndeplinească și în continuare.

Până în prezent, la existența de 70 de ani a Catedrei, aceasta a avut trei șefi de catedră maghiari (Pállfy Endre, Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos) și trei români (Gheorghe Petrușan, Ana Hoțopan și Mihaela Geni Bucin). Pállfy Endre a îndeplinit această funcție timp de 6 ani, Sasi Erzsébet 6 ani, Váncsa Vilmos 19 ani, Gheorghe Petrușan 23 de ani, Ana Hoțopan 6 ani ani, iar Mihaela Geni Bucin o deține din 2010.

Lectoratul de Limba Română din Universitatea de Științe din Szeged are ca bază legală o înțelegere interministerială și funcționează în cadrul Facultății de Pedagogie „Juhász Gyula”. Catedra de Limba și Literatura Română din cadrul Facultății de Pedagogie „Juhász Gyula” face parte din Departamentul pentru Minorități, alături de Catedra de Germană și Catedra de Slovacă. În prezent, Catedra de Limba și Literatura Română are trei cadre didactice universitare permanente, precum și un lector de limba română angajat al Institutului Limbii Române. În afară de lectorul de limba română, la Facultatea de Pedagogie sunt și lectori de limba maternă pentru următoarele secții: slovacă, germană, rusă și engleză. Odată cu extinderea sistemului de relații generată de schimbările politice, deschiderea spre România s-a realizat într-un ritm accelerat și cu un succes peste așteptări, dovedindu-se a fi de durată, mulțumită în primul rând lectorilor și profesorilor invitați din România, care au desfășurat în perioada detașării o activitate științifică remarcabilă. De exemplu, în perioada activității de la Seghedin, profesorul Vasile Voia a scris cursul care cuprinde literatura română în proză din perioada interbelică, utilizat ulterior și la universitate. Tot la Szeged a scris și a publicat remarcabilul său studiu comparativ intitulat „Literatura comparată” (Editura *Noi*, Giula, 1998), utilizat ca manual comun de catedra din Seghedin și de universitatea din Cluj, dar tot în acea perioadă a contribuit la pregătirea pentru tipar a volumului „Românii din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea, 1821-1918” (Editura *Noi*, Giula, 1992) al autoarei Berényi Mária. Gavril Scridon și Vasile Voia au pus bazele unei tradiții de cooperare cu românii autohtoni, care, pentru lectorii care le-au urmat, a fost deja un lucru firesc, cultivat din plin în perioada petrecută la Szeged, aceștia devenind membri activi ai vieții culturale și științifice. Ei au fost urmași de Ema Adam (între 2001-2007), Ștefan Gencărau (între 2001-2010), Maria Gavra (între 2007-2017) și Elena Tia Sandu (între 2010-2017).

În prezent, lectorul de limba română la Universitatea de Științe din Szeged este Szabó Zsolt, profesor de Limba și literatura română, originar din Gheorgheni, județul Harghita. Unul dintre principalele obiective stabilite de Institutul Limbii Române, pentru fiecare lectorat, este promovarea culturii și civilizației românești dincolo de granițele țării. Activitatea lectorului de limba română trebuie să se desfășoare atât în universitate, prin procesul instructiv-educativ, cât și prin activități extracurriculare de promovare a culturii și civilizației românești. La Szeged, în sarcina lectorului de limba română este inclusă predarea cursurilor: Lingvistică, Fonetică și fonologie, Curs practic de limba română, Cultură și civilizație română, Morfologie și Lexicologie, Literatură contemporană, iar opțional – cursul Basic Romanian pentru studenții ERASMUS+ înscriși la diferite programe ale Universității din Szeged.

Promovarea limbii, culturii și civilizației românești la Szeged se desfășoară și în afara universității. În acest sens, lectorul de limba română prezintă un serial în cadrul emisiunii radiofonice săptămânale „O voce românească”, publică articole în ziarul „Foaia Românească” din Gyula și participă atât la evenimentele organizate de comunitățile românești din Ungaria, cât și la conferințe științifice.

Grupul etnic de o anumită limbă maternă și cultură, ai cărui membri trăiesc dispersat, are cea mai mare nevoie în primul rând de instituții religioase, de învățământ și culturale bine organizate, efective pentru ca acesta să își poată păstra identitatea. Acestea reprezintă garanția supraviețuirii lui, iar o asemenea funcționalitate o are Lectoratul de Limba Română din cadrul Universității de Pedagogie „Juhász Gyula” din Szeged.



Szabo Zsolt, lectorul I. L. R.



Festivitatea de absolvire, 1976

DÍSZOKLEVÉL

MAMUZHICS ZENOBNÉ
VÁN JULIANNÁ

okleveles tanárnek, aki
az Apáczai Csere János Pedagógiai
egyetemen (főiskolán) 1955. év július hó
9. napján 709/1955. számú oklevelet kapott,

ÖTVEN

éven át kifejtett értékes szakmai tevékenységét elismerjük. Ennek bizonyosságául állítottuk ki ezt az

ARANYOKLEVELLET

Szegedi Tudományegyetem Juhász
melyet a Gyula Tanárképző Főiskolai Kar
egyetem (főiskola) pecsétjével és aláírásunkkal hitelesítettünk.

Kelt Szeged, 2025. év május hó 30. n.

dékan (főigazgató h.)



Dr. Galambos Gábor
Dr. Galambos Gábor

rektor (főigazgató)

A. Tű. 1128/a.r.sz. - 13006
Patria Nyomda Rt. - (Ész: 5-7793)
Látta: OM részéről B. Gy. 2003. XI. 6.

Diplomă din 1955